

Sisekaitseakadeemia
Finantskolledž

Kristina Žukova

FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA
MAKSUSTAMISE VÕRDLEV ANALÜÜS EUROOPA
LIIDU, KANADA JA UUS-MEREMAA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja:
Tõnis Elling, mag.iur

Tallinn 2011

ANNOTATSIOON

Sisekaitseakadeemia

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2011
Töö pealkiri: Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise võrdlev analüüs Euroopa Liidu, Kanada ja Uus-Meremaa näitel	
Töö autor: Kristina Žukova	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
<p>Lõputöö on kirjutatud teemal „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise võrdlev analüüs Euroopa Liidu, Kanada ja Uus-Meremaa näitel. Töö on kirjutatud eest keeles ning koosneb 41 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 28 allikat. Teema on aktuaalne, kuna finantsteenuste maksustamist on Euroopa Liidus juba mitme aasta jooksul püütud teha selgemaks. Euroopa Komisjon tegi 2008. aastal Euroopa Nõukogule ettepaneku võtta vastu uus direktiiv ning muuta finantsteenuste maksustamise käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ. See ettepanek on ikka veel Euroopa Nõukogus arutlusel.</p> <p>Lõputöö eesmärgiks on võrrelda probleeme finantsteenuste maksustamisel Euroopa Liidus ning Kanadas ja Uus-Meremaal. Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja maksustamisest Euroopa Liidus.2. Antakse ülevaade finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemidest Euroopa Liidus.3. Analüüsitakse finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Kanadas.4. Analüüsitakse finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Uus-Meremaal. <p>Uurimismeetodina kasutatakse töös teoreetilist uurimust, andmekogumismeetodit ja tulemuste tõlgendamise meetodit.</p> <p>Autor analüüsis finantsteenuste maksustamist Euroopa Liidus, Kanadas ja Uus-Meremaal. Analüüsi käigus selgus, et finantsteenuste maksustamine on keeruline valdkond, mis tekitab probleeme nii maksumaksjale, kui ka maksuhaldurile. Peamisteks probleemideks on proportsiooni arvestamine ja maksustatava väärtuse leidmine. Käibemaksu kumuleerumine on oluline probleem Euroopa Liidus ja Kanadas (v.a. Quebec), samas Uus-Meremaal on see probleem osaliselt lahendatud tänu nullmäära rakendamisele.</p>	
Võtmesõnad: finantsteenused, käibemaks, maksuvabastus, Euroopa Liit, Uus-Meremaa, Kanada, kaupade ja teenuste maks	
Ключевые слова: финансовые услуги, налог с оборота, освобождение от налога, Европейский Союз, Канада, Новая Зеландия, налог на товары и услуги	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1.FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE EUROOPA LIIDUS.....	6
1.1 Finantsteenuste mõiste ja maksustamine Euroopa Liidus	6
1.2 Finantsteenuste käibemaksustamise probleemid Euroopa Liidus	15
2. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE KANADAS JA UUS- MEREMAAL.....	21
2.1 Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Kanadas	21
2.2 Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Uus-Meremaal	30
KOKKUVÕTE	37
PEZJOME.....	39
VIIDATUD ALLIKAD	40

SISSEJUHATUS

Finantsteenuste käibemaksuga maksustamist reguleerib Euroopa Nõukogu käibemaksu direktiiv, mille alusel on enamik finantsteenuseid maksuvaba käive. Direktiiv ei sätesta täpseid ettekirjutusi, seega iga liikmesriik otsustab ise, millisel viisil ta antud võimalust rakendab. Autor valis selle teema, et saada ülevaade finantsteenuste maksustamisest erinevates maades.

Finantsteenuste teemat on ka varem uuritud. Aastal 2009 kirjutas Helli Lepasaar Sisekaitseakadeemia Finantskolledžis lõputöö teemal „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemid Euroopa Liidus“. Töö autor annab ülevaate finantsteenuste mõistest, maksustamise põhimõtetest ja probleemidest Euroopa Liidus. Aastal 2010 kirjutas Tõnis Elling Tartu Ülikoolis magistritöö teemal „Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus“, kus autor käsitleb paralleelselt finantsteenuste käibemaksustamist Eestis ja laiemalt Euroopa Liidus. Töös on välja toodud ka ettepanekud, kuidas saaks muuta finantsteenuste maksustamist ja maksuvabastuste mõju vähendada. Antud töö käsitleb teemat laiemalt, kaasates analüüsi kolmandad riigid Kanada ja Uus-Meremaa.

Teema on aktuaalne, sest Euroopa Komisjon tegi 2008. aasta 25. Septembril Euroopa Nõukogule ettepaneku võtta vastu uus direktiiv, millega muudetak kindlustus- ja finantsteenuste maksustamise käsitlemist direktiivis 2006/112/EÜ. See ettepanek on ikka veel Euroopa Nõukogus arutlusel ning aruteludest kaugemale ei ole asi läinud.

Probleem seisneb selles, et finantsteenuste käibemaksuga maksustamine ei ole maksumaksja jaoks selgelt ja arusaadavalt reguleeritud. Näiteks, on lisandunud uued finantsteenused ning tihtipeale ei ole võimalik aru saada, milline teenus on maksustatav ning milline on maksuvaba.

Töö eesmärgiks on võrrelda probleeme finantsteenuste maksustamisel Euroopa Liidus ning Kanadas ja Uus-Meremaal. Selleks, et töö eesmärki saavutada:

1. Antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja maksustamisest Euroopa Liidus.
2. Antakse ülevaade finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemidest Euroopa Liidus.
3. Analüüsitakse finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Kanadas.
4. Analüüsitakse finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Uus-Meremaal.

Uurimismeetodina kasutatakse töös teoreetilist uurimust, andmekogumismeetodit ja tulemuste tõlgendamise meetodit. Andmete kogumisel analüüsitakse olemasolevat teaduskirjandust ja eriala artikleid. Tulemuste tõlgendamisel võrreldakse saadud tulemusi Euroopa Liidu süsteemi Uus-Meremaa ja Kanada süsteemiga.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ning analüüsitakse nende käibemaksuga maksustamise probleemi Euroopa Liidus. Esimese peatüki esimene alapeatükk on sissejuhatav ning autor toob välja käibemaksu üldpõhimõtted ning olulisemad finantsteenused. Esimese peatüki teises alapeatükis analüüsitakse finantsteenuste maksustamisega seonduvaid probleeme. Eelkõige keskendutakse finantsteenuste maksuvabastusega seonduvate probleemidele.

Teises peatükis analüüsitakse finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Kanadas ja Uus-Meremaal ning saadud tulemusi võrreldakse Euroopa Liidu finantsteenuste käibemaksustamisega. Teise peatüki esimeses alapeatükis tuuakse välja, millised finantsteenused on Kanadas olemas ning kas ja kuidas on nad maksustatud. Analüüsitakse finantsteenuste maksustamisega seonduvaid probleeme ning võrreldakse saadud tulemusi Euroopa Liidus süsteemiga. Teise peatüki teises alapeatükis analüüsitakse Uus-Meremaa finantsteenuste maksustamist. Sarnaselt eelneva alapeatükiga, autor teeb ülevaate finantsteenustest, analüüsib nende maksustamist ning võrdleb saadud tulemusi Euroopa Liidus tekkinud probleemidega seoses finantsteenustega.

Töös kasutatavateks allikateks on seadused, erialane kirjandus ja eesti- ning võõrkeelsed artiklid.

1. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE EUROOPA LIIDUS

1.1 Finantsteenuste mõiste ja maksustamine Euroopa Liidus

Finantsteenused ainult valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette ja selle tõttu on peetud mõistlikuks, et finantsteenuseid reeglina käibemaksuga ei maksustata. Tarbimist ennast maksustatakse käibe maksustamise kaudu.

Käibemaks Euroopa Liidus kehtib lisandunud väärtuse maksu põhimõttel. Seda põhjusel, et sellise maksuga vabastatakse ettevõtjad käibemaksukohustusest. Lisandunud väärtuse maks on oma olemuselt tarbimismaks, kuna sisuliselt maksustatakse kaupade ja teenuste tarbimist. Lisandunud väärtuse maksuga maksustatakse kaupade võõrandamist ning teenuste osutamist, kusjuures maksustamise objektis on ostetud kaupade ja teenustele omalt poolt lisatud väärtus.¹

Euroopa Liidu õigusaktides finantsteenuste mõiste puudub, seega iga riik sätestab ja sisustab selle mõiste oma siseriikliku õigusega. Võrreldes eri riike, siis võib näha, et finantsteenuste mõiste võib hõlmata väga erinevaid teenuseid. Välja võib tuua kolm kategooriat: finantsvahendus, mis muuhulgas hõlmab näiteks laenamist ja raha võtmist deposiiti, kindlustus ja pensionifondid, välja arvatud kohustuslik sotsiaalkindlustus ning finantsvahendusega sarnased teenused.² Käibemaksuseaduses finantsteenuste legaaldefiniitsioon puudub. Vastavalt Eesti siseriikliku õigusele on krediitiasutuste seaduses § 6 lõikes 1 sätestatud, et finantsteenuse on isiku poolt majandus- või kutsetegevuses kolmandatele isikutele osutatavad teenused.³

Finantsteenused on olnud juba ajalooliselt maksuvabad. Maksuvabastuse põhjusena on tihti mainitud asjaolu, et ei soovitata maksustada kapitali käibemaksuga ja kahjustada majandust.

¹ Pulk, S. 2001. Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus. Tallinn: Juura, lk 6

² Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: probleemid kehtivas käibemaksuseaduses –Tartu: Juridica, lk 664

³ Krediitiasutuste seadus. RT I 1999, 23, 349; RT I, 22.12.2010, 27

Lisaks sellele, finantsteenuste maksuvabastuse põhjuseks on asjaolu, et finantsteenused valmistavad kaupade ja teenuste tarbimist ette. Laenuintresside ja väärtpaberitulu maksustamine käibemaksuga võib tekitada käibemaksu kumulatsiooni ja tekitada tõsisid probleeme käibemaksu administreerimisel. Peamine põhjus on aga pigem praktiline: finantsteenuste maksustamine võib muutuda ülearu keeruliseks.⁴

Euroopa Nõukogu direktiivis 2006/112/EÜ on sätestatud finantsteenuste maksuvabastus, mis on liigendatud kuueks nummerdatud alapunktiks.⁵ Esimene alapunkt nimetab laenude andmise ja vaendamise ning laenude haldamise. Teine alapunkt nimetab tagatiste ja garantiide andmise ning tagatiste haldamise. Kolmas alapunkt loetleb hoiustamistehinguid ja mitmesuguseid arveldusi vekslite, tšekkide ja muude sarnaste maksevahenditega, samuti arvelduste vahendamist. Maksuvabastuse alt on välistatud faktooring ja võlgade sissenõudmine (inkassoteenused). Neljas alapunkt nimetab sularahaarveldused ja nende vahendamise, sealhulgas valuutavahetus. Viies alapunkt nimetab väärtpaberite käibe ja vahendamise. Maksuvabastus ei kehti väärtpaberite hoidmise ja haldamise teenustele, samuti kaubaväärtpaberitele ja kinnisvaraga seotud väärtpaberitele. Kuues alapunkt nimetab liikmesriikide poolt defineeritud varakogumite haldamise teenused.

Enne seda, kui rääkida finantsteenuste maksustamise probleemidest, tuleks algul vaadata, millised tehingud ja toimingud kuuluvad maksuvabade finantsteenuste mõiste alla. Need tehingud ja toimingud on kirjas käibemaksuseaduses. Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 1 on nimetatud hoiustamistehingud avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks.⁶ Vastavalt tagatisfondi seaduse § 24 on hoius hoiustaja arvelduslepingust tulenevad nõuded kontopidajaks oleva krediitiasutuse vastu ja hoiustaja arveldus- või laenulepingust tulenevad nõuded laenusajaks oleva krediitiasutuse vastu.⁷ Teiste sõnadega, on hoius hoiustaja nõue panga vastu. Hoiustatud raha läheb üle panga omandisse. Sularaha hoidmine panga seifis ei ole hoiustamine, vaid seifi üürimine, mis on maksustatav käive.⁸ Hoiustamistehingutega seotud maksuvabade tenustasude hulka kuuluvad

⁴Võimre, U. Ja Kägi, K. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastuse AS: Tallinn, lk 173

⁵Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax, OJ 2006 L 347/1, 11.12.2006

⁶Käibemaksuseadus. RT I 2003, 82, 554, RT I, 10.12.2010, 16

⁷Tagatisfondi seadus. RT I 2002, 23, 131; RT I, 21.12.2010, 24

⁸Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 435

näiteks hoiuse avamise või sulgemise tasud, jooksvad hooldustasud, konto väljavõtete ja saldoteatiste tasud jne. Samas, kui raha hoiustatakse arvelduskontol, siis on tegemist arveldustehinguga.

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 2 on nimetatud laenutehingud. Võlaõigusseaduse järgi laenutehinguteks on laenuleping ja krediidileping. Laenulepinguga kohustub üks isik (laenuandja) andma teisele isikule (laenusaaaja) rahasumma või asendatava asja (laen), laenusaaaja aga kohustub tagasi maksuma sama rahasumma või tagastama sama liiki asja samas koguses ja sama kvaliteediga. Krediidileping on leping, millega üks isik (krediidiandja) kohustub andma teise isiku (krediidisaaaja) käsutusse rahasumma (krediit), krediidisaaaja aga kohustub tasuma krediidilt intressi ja lepingu lõppemisel krediidi tagasi maksuma.⁹ Krediidilepingu esemeks võib olla ka maksetähtpäeva edasilükkamine, liising või muu abi finantseerimisel. Sellest järeldub, et laenutehinguks on ka kaupade müük järelmaksuga. Laenutehinguks on ka näiteks arvelduskrediit, krediitkaarditehingud ja faktooringu käigus antud laen.¹⁰ Ka mis tahes muul alusel tekkinud võlga võib samuti laenuks ümber vormistada.

Laenutehingute maksuvabadeks teenustasudeks on mitmesugused vormistustasud, näiteks tasud laenulepingu sõlmimise või muutmise eest, tagatise hindamine või võla suuruse kohta teatise väljastamise eest, kuid eelkõige tuleb teenustasuks lugeda laenuintresse kui tasu raha kasutamise eest.¹¹ Maksuvaba käibe väärtuseks tuleb lugeda intresside brutosumma, sellest ei saa maha arvata näiteks panga poolt laenuks kasutatud raha laenamise eest makstud intresse. Laenumaksete tasumisega hilinemisel makstud viivised või lepingu rikkumise eest määratud trahvid ei kuulu käibe hulka, sest nende puhul ei ole tegemist ettevõtluse korras osutatava teenusega.¹²

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 3 on nimetatud liisingutehingud. Liisingutehingud maksustatakse sõltuvalt sellest, kas liisinguleping vastab kapitalirendi tunnustele. Esimesel juhul on tegemist kauba müügiga, teisel juhul teenuse osutamisega. Maksuvabastusi

⁹ Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487, RT I, 04.02.2011, 4

¹⁰ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 436

¹¹ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksufga maksustamine Euroopa Liidus, lk 24

¹² Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 436

rakendatakse sõltuvalt liisinguesemest. Oluline on jälgida ka seda, et kapitalirendi intressid kuuluvad liisingueseme maksustatava väärtuse hulka.¹³

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 4 on nimetatud arveldustehingud. See hõlmab nii sularahas kui sularahata arveldusi. Arveldustehingu sisuks on maksekäsund. VÕS § 703 kohaselt käsundatakse maksekäsundiga käsundisaajat maksuma või üle andma käsundiandja arvel kolmandale isikule (maksekäsundi järgi soodustatud isik) raha või väärtpabereid ning antakse maksekäsundi järgi soodustatud isikule õigus täitmine vastu võtta.¹⁴ Maksekäsundi võib muu hulgas anda vekslit, tšeki, krediitkaardi ja muu seesuguse maksevahendi abil. Arvelduste hulka kuuluvad ka inkassod ja akreditiivid. Maksuvabadeks teenustasudeks on näiteks konto avamise ja sulgemise tasud, ülekandetasud, perioodilised hooldustasud, konto väljavõtete, saldoteatiste, maksekorralduste ärakirjade ja muude dokumentide, tõendite ja väljavõtete väljastamise tasud, telefonipanga või internetipanga hooldustasud, maksekaartide väljastamise ja hooldamise tasud, sularaha sisse- ja väljamaksete teenustasud jne.¹⁵

Arveldustehingute hulka kuuluvad ka arveldused väärtpaberitega, sealhulgas ka erastamisväärtpaberitega. Arveldustehinguks on ka näiteks ühe vääringu vahetamine teiseks, mille alla kuulub ka valuutavahetus. Euroopa Kohus tõlgendab teenuse mõistet selliselt, et kui valuutavahetusel ei ole eraldi teenustasu ette nähtud, siis loetakse teenuse väärtuseks kursivahe, sest kliendi jaoks on tegemist rahaliselt hinnatava hüvega, ettevõtja pakub seda teenust ettevõtjuse korras ja kursivahest saadud kasum on kliendi poolt teenuse eest makstav vastutasu.¹⁶

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 5 on nimetatud mittesularahaliste maksevahendite emiteerimine ja teenindamine. Sellisteks maksevahenditeks on näiteks vekslid ja tšekid. Käskveksel on käskväärtpaber, millega vekslit väljaandja käsundab käsundisaajat (vekslit maksja) maksuma vekslit märgitud vekslit alusel õigustatud isikule kindlaksmääratud rahasumma vekslit märgitud maksetähtpäeval (vekslit lunastamine). Tšekk on väärtpaber, millega tšeki väljaandja käsundab krediidiasutust (tšeki maksja) tšeki alusel õigustatud isikule (maksesaaja) kindlaksmääratud rahasumma (tšekisumma) maksmiseks (tšeki lunastamine).

¹³ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 24

¹⁴ Võlaõiguseseadus. RT I 2001, 81, 487, RT I, 04.02.2011, 4

¹⁵ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 23

¹⁶ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 437

Tšeki väljaandja võib ka ise olla maksesaajaks (nt reisitšekkide puhul). Maksuvabadeks teenustasudeks on vekslid või tšeki väljaandmise, lunastamise või muu toimingute eest (nt diskonteerimine, tühistamine) võetavad tasud.¹⁷

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 6 on nimetatud tagatis- ja garantiitehingud ning muud bilansivälise kohustustega seotud tehingud. Sellise tehingu sisuks on võõra kohustuse tagamine. Kõne alla võivad tulla käendus ja garantii, samuti pandi andmine. Professionaalsete finantseerimisasutuste poolt osutatav tagatistehing on garantii. Majandus- või kutsetegevuses võib isik (garantii andja) võtta lepinguga võlausaldaja suhtes kohustuse (garantii), et ta täidab võlausaldaja nõudel garantiist tuleneva kohustuse. Kuna garantii andmisega võtab finantseerimisasutus omale riski, siis sõltub garantii andmise eest võetav tasu tavaliselt garanteeritavast summast.¹⁸ Lisaks garantiilepingu vormistamise ja muutmise või pikendamise eest võetakse eraldi teenustasu.

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 7 on nimetatud tehingud rahaturu instrumentidega, milleks võivad olla muu hulgas välisvaluuta, finantsfutuudid ja -optsioonid, vahetuskursi- ja intressiinstrumentid, turukõlblikud väärtpaberid.¹⁹ Väärtpaberituruseaduse §-s 2 defineeritakse rahaturuinstrumentina kuni üheaastase tähtajaga emiteeritud võlakohustusi, millega tavaliselt kaubeldakse rahaturul. Toodud loetelus on valdavalt tegemist väärtpaberitega ja tuletisväärtpaberitega. Vastavalt väärtpaberituruseaduse § 2 lõikele 2 tuletisväärtpaber on omandamis-, vahetamis- või võõrandamisõigust või –kohustust väljendava väärtpaberiga, mille alusvaraks on mõni muu väärtpaber või mille hind sõltub otseselt või kaudselt väärtpaberi börsi- või turuhinnast, intressimäärast, väärtpaberiindeksist, valuutavahetuskurssidest, krediidi- ja muudest riskidest (näiteks ilma muutumine), kauba või väärismetalli börsi- või turuhinnast.²⁰ Tuntumad tuletisväärtpaberite liigid on optsioonid, forwardid, futuurid ja swapid. Forwardi ehk tähtajalepingu sisuks on kohustus teha kokkulepitud ajal kokkulepitud tingimustel tehing (nt laenu andmine, vääringute vahetamine, väärtpaberite müük). Futuur on börsil kaubeldav standarditud forward. Optsoon annab selle omanikule õiguse osta või müüa kokkulepitud ajal valuutat või väärtpabereid kokkulepitud

¹⁷ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 26

¹⁸ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 438

¹⁹ Käibemaksuseadus. RT I 2003, 82, 554, RT I, 10.12.2010, 16

²⁰ Väärtpaberituruseadus RT I 2001, 89, 532; RT I, 24.03.2011, 5

hinnaga. Swap on intressimaksete vahetusleping, mille pooled vahetavad erinevate intressimääradega intressimakseid või erinevate valuutalaenude intressimakseid. Tuletisväärtpaberitega seotud tehingute korraldamine ja vahendamine on käibemaksuvaba sõltumata sellest, kas alusvara käive on maksustatav või mitte. Tuletisväärtpaber ja selle alusvara on iseseisvalt kaubeldavad esemed ja nende käibeid maksustatakse eraldi.²¹

Maksuvaba käive saab tekkida kliendi nimel ja kliendi arvel või oma nimel ja kliendi arvel tehtud finantsvaraga. Väärtpaberituru seaduses §-des 43 ja 44 nimetatud investeerimisteenused ja investeerimiskõrvalteenused. Maksuvaba käibe sisuks on tuletisväärtpaberi emitteerimise eest võetav tasu, väärtpaberitehingute korraldamise ja vahendamise eest võetavad tasud, kauplemisel võetavad esindus- ja vahendustasud jne. Pankade ja väärtpaberiarveldussüsteemi korraldaja tegevus väärtpaberikontode haldamisel (hooldustasud, väljavõtted, ülekandetasud jne) kuulub arveldustehingute hulka.²²

Kui ettevõtja teeb rahaturu instrumentidega tehinguid oma arvel, siis teenitud finantstulu (väärtpaberite müügist või valuutakursi muutusest tekkinud kasum) jääb käibemaksu objekti hulgast välja, sest taolise tulu saamine ei ole ettevõtjale käibemaksuseaduse § 2 lg 4 tähenduses. Oma arvel kauplemine võib olla teenuseks siis, kui kauplemisest saadus tulu tuleb kellegagi jagada. Võlakirjadelt teenitud intressid kuuluvad igal juhul maksuvaba käibe koosseisu, sest võlakirja omanik annab emitendile laenu (st osutab teenust).²³

Praktikas on levinud müügi-tagasiostutehingud ehk repotehingud. Repotehing on leping, mille alusel aruandev krediitiasutus müüb väärtpaberid või kauba või väärtpaberite või kaubaga seotud kaubeldavad hoidmistunnistused ning on kohustatud müüdüd varad või sama liiki asendusvarad fikseeritud hinnaga kokkulepitud ajal tagasi ostma.²⁴ Sisuliselt on tegemist laenu andmisega, kus tavapärase pandi seadmise asemel antakse tagatis laenuandja omandisse. Selline meetod vähendab laenuandja riske, mis võimaldab muuta tehingut laenusajale odavamaks, aga riskantsemaks. Repotehingust tekkiv müügikasum on oma olemuselt laenuintress, kuid käibemaksuvabastuse rakendamise seisukohast ei ole vahet, kas

²¹ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 439

²² sama

²³ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 29

²⁴ Krediitiasutuse bilansi täiendav aruandlus. RT I 2010, 48, 304

lugada seda intressiks või kliendi arvel tehtud väärtpaberitehingu teenustasuks. Igal juhul tuleb väärtpaberi ostu- ja tagasimüügihinna vahe arvestada maksuvaba käibe hulka.²⁵

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 8 on nimetatud väärtpaberite emiteerimise ja müügiga seotud teenuste osutamine. Teenuse sisuks võib olla näiteks emisiooniprospekti koostamine, aktsiate märkimise korraldamine, väärtpaberite registreerimine, maksete vahendamine, vajalike dokumentide vormistamine ja asjaajamine. Osaliselt on teenustel konsultatsiooniteenuse iseloom, kuid kuna teenus on vahetult seotud väärtpaberi emiteerimisega, siis mõjutab vastava teenuse maksumus väärtpaberi hinda ja sellepärast on õigem väärtpaberi müügi korraldamist käibemaksuga mitte maksustada.²⁶

Väärtpaberi mõiste on toodud väärtpaberituru seaduse §-s 2. Väärtpaber on aktsia või kaubeldav õigus.²⁷ Väärtpabereid või laias laastus liigitada fikseeritud tulumääraga väärtpaberiteks (võlakirjad) ja äriühingute või varakogumite osalusteks (aktsiad, osad, investeerimisfondi osakud). Lühiajalisi võlakirju nimetatakse rahaturuinstrumentideks. Väärtpaberiteks loetakse samuti aktsiate ja võlakirjade märkimisõigusi (kaubeldakse väärtpaberi omandamise õigusega). Eraldi liigina tuntakse tuletisväärtpabereid. Väärtpaberi emiteerimine on väärtpaberi esmane väljaandmine, näiteks aktsiate märkimine aktsiaseltsi asutamisel või aktsiakapitali suurendamisel, samuti laenu võtmine võlakirjade emiteerimise teel. Põhiliseks väärtpaberite emiteerimisega ja müügiga seotud teenuseks on väärtpaberite avaliku pakkumise korraldamine.²⁸

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 9 on nimetatud rahamaakleri tegevus. Maaklerilepinguga kohustub maakler vahendama käsundiandjale lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutama kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimaluse, käsundiandja aga kohustub maksuma talle selle eest maakleritasu. Rahamaakler vahendab lepinguid, mille objektiks on raha või muud samaväärsed maksevahendid.²⁹

Käibemaksuseaduse § 16 lg 2¹ punktis 11 on nimetatud vara valitsemine. Kuigi seadus nimetab mistahes vara valitsemist, peetakse eelkõige silmas valdavalt finantsvarast

²⁵ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 440

²⁶ sama

²⁷ Väärtpaberituru seadus RT I 2001, 89, 532; RT I, 24.03.2011, 5

²⁸ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 441

²⁹ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 30

koosnevate varakogumite (investeeringufondide) haldamist. Põhimõtteliselt kujutab vara valitsemine endast vahendustegevuse ühte vormi.³⁰ Investeeringufondide valitsemist reguleerib investeeringufondide seadus. Eristatakse kahte liiki investeeringufonde – aktsiaseltsina tegutsevaid fonde ja lepingulisi fonde. Vara valitsemise teenus puudutab lepingulisi fonde. Lepinguline fond on osakute avaliku väljalaske teel kogutud raha ja selle raha investeerimisest saadud muu vara kogum, mis kuulub ühiselt osakuomanikele (osakuomanike ühisus). Osakute väljalaskmine ja tagasivõtmine toimub osakute puhasväärtuse alusel, mis arvutatakse lähtuvalt fondi vara turuhinnast.³¹ Lepingulise investeeringufondi alaliigiks on pensionifondid. Eristatakse kohustuslikke ja vabatahtlikke pensionifonde, mõlema tegevust reguleerib kogumispensionide seadus.³²

Fondi valitsemine on fondi aktsiate või osakute väljalaske korraldamine, fondi vara investeerimine, fondi vara üle arvestuse pidamine ning muu nimetatud toimingutega otseselt seotud tegevus. Investeeringufondi varadega tehakse arveldusi depoopanga kaudu. Teenuse osutajat nimetatakse fondivalitsejaks.³³ Vastavalt väärtipaberituruse seaduse § 43 punktile 5 vara valitsemise teenuseks on ka väärtipaberiportfelli valitsemine.³⁴ Tegemist on investeerimisteenusega, mille sisuks on iga kliendi jaoks eraldi moodustatud väärtipaberite kogumi valitsemine vastavalt kliendi poolt antud juhistele. Muu vara valitsemine võib toimuda näiteks maaklerilepingu, agendilepingu või komisjonilepingu alusel, samuti vaikiva seltsingu kaudu. Kui vaikiva seltsinglase poolt üle antud vara on käibemaksuga maksustatav kaup, siis maksustatakse vara valitsemisel tekkinul tulu samuti käibemaksuga. Tavalise seltsingu puhul ei osuta ükski seltsinglane teistele vara valitsemise teenust, vaid kõikidel seltsinglastel tekib ühiselt käive.³⁵

Täiendavalt tuleb arvestada käibemaksuseaduse § 14 lõikega 10, mis näeb ette, et faktooringuteenuse maksustatav väärtus on lepingutasu ja arvete käitlemise tasu. See tähendab, et kuigi faktooringut võib käsitleda laenuhinguna ning vara valitsemisena, ei kehti faktooringule maksuvabastus. Seda näeb ette ka direktiiv. Võlgade sissenõudmine

³⁰ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 442

³¹ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 31

³² Kogumispensionide seadus. RT I 2004, 37, 252, RT I, 24.03.2011, 12

³³ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 442

³⁴ Väärtipaberituruse seadus RT I 2001, 89, 532; RT I, 24.03.2011, 5

³⁵ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 443

(inkassoteenus) on samuti käibemaksuga maksustatav teenus, sest tegemist ei ole finantsteenusega, vaid kombinatsiooniga õigusabist, infoteenusest ja direktiiviteenusest.³⁶

Kokkuvõtvalt võib öelda, et finantsteenused võivad olla nii maksuvabad, kui ka maksustatavad. Mõned teenused jagunevad omakorda veel osateenusteks. Maksuvabad finantsteenused on toodud Euroopa Liidu 2006/112/EÜ direktiivis ja Eesti siseriiklikus õiguses on sätestatud maksuvabastus ka käibemaksuseaduses. Vaatamata sellele, et liikmesriikide käibemaksu süsteem peab olema kooskõlas Euroopa Liidu 2006/112/EÜ direktiiviga, tuleb märkida, et Euroopa Liidu õigusaktides finantsteenuste mõiste puudub. See tähendab seda, et iga riik sätestab ja sisustab selle mõiste oma siseriikliku õigusega. Enamus finantsteenuseid on Euroopa Liidus maksuvabad, kuna nende teenuste maksustamine võib muutuda ülearu keeruliseks. Maksuvabastusega tekib aga palju probleeme, mis on ka järgmises alapeatükis välja toodud.

³⁶ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 443

1.2 Finantsteenuste käibemaksustamise probleemid Euroopa Liidus

Viimase paarikümne aasta jooksul on oluliselt suurenenud pakutavate finantsteenuste hulk. Lisaks sellele, kehtivad õigusaktid on aegunud ega peegelda adekvaatselt kaasaegse äritegevuse keerukust, mis toob kaasa ülemääraseid kulusid ja on olemuselt ebaefektiivne. Kehtivas direktiivis on toodud teatavate maksust vabastatud finantsteenuste ja kindlustuste loetelu, mida tuleb tõlgendada kitsendavalt.

Lisandunud on teenuse osutamise võimalused, mis võimaldavad osa teenuste sisseostmist ja ka alltöövõttu. Maksumaksjate ja ka maksuhalduri jaoks on tekkinud küsimused, kas üks või teine teenus on maksuvaba finantsteenuse ja kas üks või teine alltöövõtt või teenuse sisseost on käsitletav kogumis maksuvaba finantsteenusena.³⁷

Selle tõttu on riikide maksuhaldurid ja ka ettevõtjad olulise küsimuse ees, kas uued pakutavad teenused kuuluvad maksuvabade finantsteenuste hulka vastavalt direktiivi artiklile 135 või mitte. Sellega seoses on Euroopa Kohus teinud palju lahendeid. Alates 1990date aastate keskpaigast on Euroopa Kohtu käest küsitud väga palju eelotsuseid, kuidas ühte või teist finantsteenust käsitleda. Hoolimata sellest, et kohus on püüdnud läbi oma praktika seda regulatsiooni selgemaks muuta, on tegelikkuses olukord paljuski läinud veelgi keerulisemaks. Euroopa Kohtu otsused on küll selged ja arusaadavad, aga need põhinevad ainult konkreetsetel kaasusel. Kohtuotsuste üldistamisel on endiselt palju ebakindlust ja selgusetust.³⁸ Siinkohal tuleks kindlasti märkida liigsed kulutused maksumaksjale ja maksuhaldurile, mis tekkivad seoses kohtuvaidlustega.

Ettevõtted ja ka liikmesriikide maksuhaldurid on jätkuvalt ebakindlad, kas uued turule tulnud tooted on finantsteenused, mis lähevad maksuvabastuse alla. See jätkuv ebakindlus on viinud selleni, et Euroopa Kohtusse esitatakse järjest rohkem küsimusi, kus palutakse selgitust ühe või teise finantsteenuse olemuse kohta.³⁹ Sellised päringud Euroopa Kohtusse näitavad veel

³⁷ R. de la Feria. 2007. The EU VAT Treatment of Insurance and Financial Services (again) Under Review. EC Tax Review, 2007/2, p 75.

³⁸ R. de la Feria, M. Walpole. 2008. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18, p 12.

³⁹ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 54

kord, et õigusaktid on vananenud ning vajavad rohkem selgust. Maksumaksjate küsimustele ja päringutele vastamine nõuab aega ja ressursse, seega toob kaasa ka olulisi kulutusi.

Lisaks sellele, maksuhaldurile lisakuluks on ka maksuvabastuse administreerimine. Maksukontroll on mahukam ja keerukam, mis toob endaga kaasa lisakulutusi. Vaidlusi tekitab nii sisendkäibemaksu proportsiooni arvestamine kui maksuvabastuse ulatuse määramine.⁴⁰

Direktiivi art 168 alusel saab ostmisel tasutud käibemaksu maha arvata ainult siis, kui soetatud kaubad või teenused lähevad maksustava käibe tarbeks. Mistõttu need, kes osutavad maksuvabu teenuseid, ei saa sisendkäibemaksu maha arvata. Sellele põhireeglile on kaks erandit – kui teenust osutatakse ühendusevälisele riigi isikule või kui osutatavad finantsteenused on seotud kaupade ekspordiga. Sellisel juhul tohib sisendkäibemaksu maha arvata vastavalt direktiivi artiklile 169. Valdav sisendkäibemaksu mahaarvamise keeld põhjustab käibemaksu kumuleerimist, mis on majanduslike ja õiguslike turumoonutuste peamiseks põhjustajaks.⁴¹

Nagu eelnevalt oli välja toodud, on käibemaks tarbimismaks ning tarbimist peaks maksustama lõpptarbimisel. Lõpptarbijaks on enamikel juhtudel füüsiline isik, kes ostab kaupu ja teenuseid, samuti riigi ja kohalike omavalitsuse asutused, mittetulundusühingud ning avalik-õiguslikud juriidilised isikud kaupade ja teenuste osas, mida nad ei kasuta ettevõtluses.⁴² Finantsteenuste osutajad, nagu ka teised ettevõtjad, soetavad kaupu ja teenuseid, mis lähevad reeglina nende poolt osutatava käibe tarbeks. Seega ei ole tegelikult tegemist lõpptarbijaga. See tähendab, et finantsteenuste maksustamise regulatsioon Euroopa Liidus on vastuolus neutraalsuse põhimõttega, mis on sätestatud käibemaksu direktiivi artiklis 1 ja mida on ulatuslikult käsitletud Euroopa Kohus oma otsustes. Finantsteenuste osutajaid koheldakse direktiivi kohaselt lõpptarbijatena, mis põhjustab ulatuslikku ebavõrdset kohtlemist ja on vastuolus neutraalsuse põhimõttega.⁴³

⁴⁰ R. de la Feria. 2007. The EU VAT Treatment of Insurance and Financial Services (again) Under Review. EC Tax Review, 2007/2, p 79

⁴¹ R. de la Feria, M. Walpole. 2008. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18, p 16

⁴² Pulk, S. 2001. Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus. Tallinn: Juura, lk 6

⁴³ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 56

Kuigi finantsteenuste puhul on tegemist maksuvaba käibega, ei tähenda see seda, et maksukohustuslased ei peaks leidma maksustatavat väärtust. Maksustatav väärtus tuleb leida ka maksuvaba käibe puhul, kuna see mõjutab otseselt mahaarvatava sisendkäibemaksu suhet. Mida suurem on maksuvaba käibe, seda vähem saab maksukohustuslane sisendkäibemaksu maha arvata, ning vastupidi.⁴⁴ Suurim probleem on finantsteenuste maksustava väärtuse leidmine. Ei ole lihtne kindlaks määrata finantsteenuste osutamisel lisandunud väärtust, mida maksustada. Reeglina on finantsteenused jagatud kahte kategooriasse. Ühed teenused on need, millel on kindel teenustasu või makse. Teised teenused maksustatakse selle järgi, milline on deposiiti makstud raha pealt arvatud intress või välja antud laenu intress. Esimesel juhul on maksustatava väärtuse leidmine küllaltki lihtne, teisel juhul on probleeme rohkem.⁴⁵

Teenuse osutajaks võib olla mistahes isik. Kui finantsteenuse osutajal ei ole muud käivet, siis ei teki maksuarvestuses erilisi probleeme, sest isik ei ole maksukohustuslane ja tal ei ole sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust. Kui finantsteenuse osutaja tegeleb ettevõtlusega mõnes muus valdkonnas, siis peab ta rakendama sisendkäibemaksu osaliseks mahaarvamiseks maksustatava käibe ja kogukäibe suhet (§ 23 lg 1), mis tähendab, et finantsteenuste käibe väärtuse arvutamine muutub väga oluliseks. See ülesanne ei ole sugugi kerge, mida näitab ka Eesti senine praktika.⁴⁶

Kuna finantsteenused on maksuvabad, ei ole ettevõtjal midagi sisendkäibemaksuna maha arvata ja ta maksab käibemaksu kogu oma müügi käibelt ning kogu saadud finantsteenuse tuleb kanda kuludesse. Tekib käibemaksu kumuleerumine, kuna finantsteenused on tarneahela keskel. Käibemaksu kumuleerumine on oluliseim kõrvalmõju teenuste maksuvabastuste juures.⁴⁷ Käibemaks jääb varjatud kujul teenuse hinna sisse, sest seda ei saa sisendina maha arvata. Mida kõrgem on sisendkäibemaksu määr, seda suuremaks kujuneb varjatud käibemaks finantsteenuste osutamisel. Kumuleerumise probleemi muudab olulisemaks asjaolu, et

⁴⁴ Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: probleemid kehtivas käibemaksuseaduses – Tartu: Juridica, lk 664

⁴⁵ A.Schenk, H.H.Zee. Financial Services and the Value Added Tax. Taxing the Financial Sector – Concepts, Issues and Practises. International Monetary Fond, 2004, p 61-64.

⁴⁶ Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus, lk 434

⁴⁷ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 56

kumuleerumise vältimine on üks oluliseimaid põhimõtteid Euroopa Liidu käibemaksusüsteemis.⁴⁸

Üheks oluliseks probleemiks maksumaksjale on sisendkäibemaksu mahaarvamisel proportsiooni arvutamine. Selliseid olukordi esineb üsna harva, kui sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust üldse ei teki. Ikka on tegemist proportsiooni arvestamisega ehk siis osa sisendit saab maha arvata ja osa mitte. Osa ettevõtte käibest on maksustatav ja osa mitte, mistõttu tekib neil osaline sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus tulenevalt käibemaksudirektiivi artiklitest 173-175.⁴⁹ Mitte kõik finantsasutuste poolt osutatavad teenused on maksuvabad. Osutatakse ka teenuseid, mis on käibemaksuga maksustatavad. Näiteks võib tuua seifide renti või siis investeerimisnõustamist. Sellised teenused on direktiivi alusel maksustatud.

Proportsiooni arvutamine sisendkäibemaksu mahaarvamisel on põhjustanud ulatuslikke kohtuvaidlusi. Sellele lisaks põhjustavad arusaamatusi ka erinevad proportsiooni arvutamise viisid. Enam levinumad moodused on proportsionaalne meetod ja segameetod.⁵⁰ Liikmesriigid võivad kasutada mõlemat meetodit eraldi või nende kombineeritud varianti. Hoolimata sellest, millist meetodit kasutatakse, põhjustab proportsiooni arvestamine Euroopa Komisjoni hinnangul olulisi kulutusi nii ettevõtjatele kui ka maksuadministratsioonile, tekitades olukorra, kus seaduskindlus käibemaksuarvestuses väheneb.⁵¹ Kindlasti on ka proportsiooni arvestamine keeruline protsess, mis tekitab maksumaksjale jälle liigset kulu.

Agressiivne planeerimine on järgmine oluline juriidiline moonutus, mida tuleb käsitleda. Kõigil majandusüksustel, millel on osaline sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus, on kaks võimalust, kuidas oma käibemaksukulusid vähendada. Üks võimalus on vähendada sisendkäibemaksu osakaalu, soetades vähem kaupu ja teenuseid, kuhu on lisatud käibemaks. Teine võimalus on suurendada maksustatava müügikäibe osakaalu ja sellega seoses ka

⁴⁸ The EEC Reports on the Tax harmonization – The Report of the Fiscal and Financial Committee and the Report of the Sub-Groups A, B and C, Amsterdam: IBFD Publications, 1963

⁴⁹ R. de la Feria. 2007. The EU VAT Treatment of Insurance and Financial Services (again) Under Review. EC Tax Review, 2007/2, p 76.

⁵⁰ Käibemaksuseadus. RT I 2003, 82, 554, RT I, 10.12.2010, 16

⁵¹ R. de la Feria, M. Walpole. 2008. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18, p 14.

suurendada mahaarvatava sisendkäibemaksu proportsiooni.⁵² Kui sellised moodused on veel aktsepteeritavad, siis mittemaksulised meetodid, mida võib nimetada ka agressiivseks maksuplaneerimiseks või maksude vältimiseks, ei ole vastuvõetavad.

Iga maksuvabastus põhjustab maksutulude vähenemist. Tulude vähenemine võib sõltuda mitmetest erinevatest teguritest, mis võivad olla nii käibemaksusüsteemi sisesed kui välised. Käibemaksusüsteemi väliselt sõltub maksutulude vähenemine sellest, kui palju ja kuidas on teiste maksudega püütud käibemaksuvabastustest tulenevalt maksutulude kaotust kompenseerida.⁵³ Käibemaksusüsteemi siseselt on oluline see, mis ulatuses lubab kohalik maksuhaldur sisendkäibemaksu maha arvata.⁵⁴

Vastavalt 2004. aastal tehtud uuringutele moodustas Euroopa Liidu finantssektori osakaal 27,8% SKP. See protsent varieerus liikmesriigiti, aga keskmine protsent oli kõikjal suhteliselt kõrge. Selle mõju vähendamiseks on paljud liikmesriigid keelanud finantsteenuse osutajatele õiguse sisendkäibemaksu maha arvata. See on liikmesriikidele vabatahtlik ja seda ei rakendata kõikides liikmesriikides. Sisemistest mõjudest rääkides on oluline, mis ulatuses liikmesriikide seadused lubavad rakendada sisendkäibemaksu mahaarvamise võimalust.⁵⁵ Teine võimalus on rakendada käibemaksuvabadele teenustele muid makse kui käibemaks. Näiteks on Prantsusmaal ja Taanis rakendatud finantstasutustele täiendavat tööjõu maksu.⁵⁶ Direktiiv 2006/112/EÜ lubab liikmesriikidel rakendada finantsteenustele ka muid makse, mis on mittekumuleeruvad.

Reeglina ostavad finantsasutused erinevaid tugiteenuseid sisse. Nendeks teenusteks võivad olla näiteks IT teenused, koristamine, raamatupidamise korraldamine jne. Teenuste sisseostmisel tekib aga käibemaksukohustus, mida maksuvabade teenuste osutamisel sisendina maha arvata ei saa. Finantsteenuste maksuvabastuse tõttu soovivad finantsasutused maksustatavaid teenuseid osutada pigem kontsernisiseselt, selle asemel et osta teenust sisse professionaalsetelt teenuseosutajatelt, kelle lisatud käibemaksu ei oleks võimalik tagasi

⁵² Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 55.

⁵³ R. de la Feria. 2007. The EU VAT Treatment of Insurance and Financial Services (again) Under Review. EC Tax Review, 2007/2, p 76.

⁵⁴ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 57.

⁵⁵ R. de la Feria, M. Walpole. 2008. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18, p 17.

⁵⁶ H. Huizinga. Financial Services VAT. VAT in Europe? Economic Policy, Great Britain, 2002, p 509.

taotleda⁵⁷. Seda moonutust saaks peaaegu täielikult vältida, kui rakendada liikmesriikidele direktiivi artikliks 27 toodud regulatsiooni. Selle artikli rakendamine liikmesriikidele on aga vabatahtlik ja seega esineb peaaegu kõigis liikmesriikides siseteeenuste osakaalu tõusu, mis on tingitud finantsteenuste maksuvabastusest.⁵⁸

Käibemaksualased nõuded ei ole siiski sätestatud ühenduse õiguses, vaid määratud kindlaks siseriiklike õigusaktidega. Euroopa Liidu käibemaksuga seotud vastuolud on tingitud peamiselt sellest, et liikmesriikides kehtib 27 erinevat aruandlus- ja nõuetele vastavuse kohustuste süsteemi. Euroopa Liidul tuleb pöörata täiendavalt tähelepanu sellele, et käibemaksusüsteem peab toimima kõikides liikmesriikides nii, et see võimaldaks üleeuroopalise siseturu loomist. Sellega seoses tekitab käibemaksu kohaldamine pingeid, mida mujal maailmas tarbimismaksu kohaldamisel finantsteenuste ja kindlustuste suhtes ette ei tule. Käibemaksusüsteem peaks kõrvaldama „niipalju kui võimalik tegurid, mis võivad moonutada konkurentsitingimusi nii liikmesriigi kui ka ühenduse tasandil”.⁵⁹ Kindlasti, on olemas loogilised meetmed, mis võiksid finantsteenuste osutajatele olla kasulikud. Kuid siin tuleb silmas pidada, et sellised lahendused, mis võiksid ettevõtjatele kasu tuua, võivad avaldada negatiivset mõju liikmesriikide eelarvele.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et finantsteenuste maksuvabastus toob endaga kaasa raskusi ja lisakulutusi nii maksumaksjatele, kui maksuhaldurile. Raskusteks on maksustatava väärtuse leidmine, sisendkäibemaksu proportsiooni arvestamine. Olulisemaks probleemiks on see, et finantsteenuste maksuvabastus põhjustab käibemaksu kumuleerumise, kuna finantsteenuste osutajad on sisuliselt lõpptarbivad. Lisaks sellele, põhjustab neutraalsuse põhimõttega vastuolus olev maksuvabastus praktilisi probleeme ja toob kaasa ulatuslike kohtuvaidlusi, mis mõjutavad kogu Euroopa Liidu käibemaksusüsteemi.

⁵⁷ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(200) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS)

⁵⁸ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 58

⁵⁹ Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(200) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS)

2. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKSUGA MAKSUSTAMINE KANADAS JA UUS-MEREMAAL

2.1 Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Kanadas

Kanada on maailmas pindala suuruselt Venemaa järel teine riik. Kanada on jaotatud 10 provintiks: Alberta, Briti Columbia, Loodealad, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland ja Labrador, Nova Scotia, Nunavut, Ontario, Prints Edwardi Saar, Quebec, Saskatchewan, Yukon.

Kanada kaupade ja teenuste maks (edaspidi GST, ingliskeelest „*goods and services tax*“), on mitmeastmeline maks, mida kogutakse iga tootmis- ja turustamisahelas tarbitud kaupadelt ja teenustelt.⁶⁰ Nii nagu ka käibemaksu puhul on tegemist tarbimismaksuga, mille lõppkoormuse kandjaks ei ole ettevõtte, vaid lõpptarbija.

GST on olnud Kanadas alates 1991. aastast. Seda maksu kogutakse vastavalt aktsiisimaksu seadusele (*Excise Tax Act*) ning 5% määr kehtib peaaegu kõikidele müüdud või renditud kaupadele või pakutud teenustele Kanadas. GST-d makstakse ka immateriaalse vara ja kinnisvara tarnelt. Lisaks sellele kohaldatakse GST Kanadasse imporditud kaupadele (maksustatava väärtuse hulgas on kõik Kanada kehtestatud tollimaksud).⁶¹

Alates aprillist 1997 on GST kombineeritud 15%-lise provintsi müüгимaksuga (*provincial sales tax*) ning seda kogutakse sellistes regioonides nagu New Brunswick, Nova Scotia ja Newfoundland, kus seda tuntakse kui ühtlustatud müüгимaksu (*harmonized sales tax*).⁶² Quebecis asendati jaemüügi maks (*Quebec retail sales tax*) 1992. aastal Quebec müüгимaksuga (*Quebec sales tax*), mis on üldiselt – kuigi mitte täielikult – ühtlustatud GST-

⁶⁰ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

⁶¹ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 217

⁶² Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

ga.⁶³ Üks oluline erinevus GST ja QST süsteemise vahel on see, et finantsteenuseid maksustatakse QST nullmääraga.

Vastavalt Kanada GST-le on kõik kaubad ja teenused maksustatavad, välja arvatud maksuvabad või nullmääraga tarned. Maksuvabade tarnete pakkujad ei ole kohustatud oma tarnetelt GST-d koguma, kuna neid ole loeta kui „äritegevuse“ käigus tehtuks ning seega ei ole nad ka „maksustavad tarned“. Sellised müüjad, kuna nad ei tegele äritegevusega, ei saa tagastada sisendmaksuna makstud GST-d. „Maksuvabad tarned“ on finantsteenuste tarned. Nullmäärata tarnete puhul ei lisata müügile maksu, aga sisendi mahaarvamise õigus säilib.⁶⁴ Nii nagu see on ka Euroopa Liidus. Nullmäärata tarned on ekspordi tarned (kaasa arvatud finantsteenuste eksport), retseptiravimite tarned, meditsiiniseadmed, põhilised toidukaubad jms.⁶⁵

Kanada GST toimib põhimõttel, et müüjad koguvad maksu tarbijate käest kokku, nii nagu Euroopa Liidus käibemaksu puhul. Samuti on ettevõtjal õigus sisendkäibemaks maha arvata. Sisendkäibemaksu mahaarvamine toimib läbi ETA sisendkäibemaksu (*ETA's input tax credit - ITC*) mehhanismi. Kui ettevõtja on maksnud rohkem sisendmaksu, kui on kohustatud oma müügit tasuma, siis ta saab enamaksu tagasi küsida. Kanadas toimib GST lisandunud väärtuse maksuna. GST maksukoormus on kaupade ja teenuste lõpptarbija.⁶⁶

Kui Kanadas oli loodud GST põhiline raamistik, siis maksumäärade määramiseks konsulteeris Kanada Maksu- ja Tolliamet (*Canada Customs and Revenue Agency, CCRA*, tol ajal oli Kanada Maksuamet, ehk *Revenue Canada*) nelja peamise tööstusharuga. Nõupidamisel olid panganduse, kindlustuse, usaldusühingute ja investeringute vahendajad. Moodustati loetelu teenustest, mis oleksid maksustatavad tavakorras, mis nullmääraga või täieliku krediidiga või maksuvabad tarned.⁶⁷ Peamiselt on kõnealune liigitus säilinud tänaseni koos väikeste muudatustega.

Finantsteenused Kanadas on määratletud aktsiisimaksu seaduse paragrahvis 123(1) ning on üldjuhul maksuvabad. Teenust loetakse finantsteenuseks kui see on loetletud finantsteenuse

⁶³ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 217

⁶⁴ Sama, p. 218

⁶⁵ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

⁶⁶ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 218

⁶⁷ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 220

definiitsiooni paragrahvides (a) kuni (m) ning ei loeta kui see on kantud definiitsiooni paragrahvidesse (n) kuni (t).

Kanadas üldiselt on finantsteenused GST ja HST vabastatud. Quebecis on finantsteenuste tarne aga QST nullmääraga. See tähendab, et finantsteenuste osutajad ei maksa QST-d, kuid neil on õigus sisendmaks maha arvata. Finantsteenused, mis osutatakse mitteresidentidele on nullmääraga teatavatel tingimustel.⁶⁸ See võimaldab teenuse osutajal nõuda sisendmaksu tagastust.

Finantsasutustele on Kanadas võimaldatud suhteliselt suur vabadus sisendi mahaarvamise meetodite osas. Selle tõttu on alati olemas risk, et ka mittefinantsasutused saavad kasutada finantsteenuste osutamise puhul sisendmaksu mahaarvamise eeliseid ilma ITC piiranguta. Seda riski on maandatud viisil, et mittefinantsasutusel on lubatud täielik ITC sisendkäibemaksu mahaarvamine kuludel, kui finantsteenused on otseselt seotud registreeritud tarnija äritegevusega. Näiteks, mööblimüüjal on üldjuhul lubatud täielik sisendmaksu tagastus seoses laenuintressidega, mida maksab ostja, kes ostis mööbli järelmaksuga.⁶⁹

Traditsioonilised finantsteenused, mida võiks nimetada ka „marginaal“ teenusteks, kaasavad klientidelt raha deposiiti vastuvõtmist ning raha laenamine laenuvõtjatele. Marginaal kui kahe intressi vahe (intressi, mida makstakse hoiustajatele ja intressi, mida teenitakse raha laenu andmisest) väljendab üldjuhul tarnija finantsteenuse vahendamise tasu. Sarnaselt Euroopa Liiduga, on need teenused maksuvabad, ehk GST-st vabastatud. Kanadas on nad maksuvabad (ja QST nullmääraga), välja arvatud juhul, kui neid osutatakse mitteresidentidele ja teatud tingimustel.⁷⁰

Laenud ja krediidi andmine on tarded, mis on GST-vabad.⁷¹ GST ei kehti intressile, mida saadakse laenuvõtjatelt või mida makstakse hoiustajatele ning ei kehti ka laenu põhiosale. Abiteenused laenu tegemistel, nagu näiteks ülesseadmise tasud, laenu haldamine, pikendamise või vabastamise tasu on üldjuhul GST-vabad, kui neid osutab laenuandja. Tasud,

⁶⁸ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 221

⁶⁹ Sama, p. 222

⁷⁰ Sama, p. 223

⁷¹ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

mis on seotud akreditiividega või garantiidega on samuti GST-vabad. Teiselt poolt, vara, mis on antud laenu tagatiseks, ei loeta tarneks.⁷² Ka Euroopa Liidus on laenutehingud ning samuti ka tagatis- ja garantiitehingud maksuvabad.

Euroopa Liidus on arveldustehingud maksuvabad. Kanadas on teenused seoses hoiuse toimimise või teenindamisega või arveldusarvetega samuti maksuvabad tarded. GST-vabad tarded sisaldavad ka tasusid, mida võetakse hoiuste või arvete tasumiste vastuvõtmise eest, tšekkide sularahastamise eest, perioodiliste kontotasude eest. Enamik teenuseid, mis on seotud krediit- ja deebetkaartide kasutamisega, on samuti GST-vabad. Tasud, mis on teenitud välismaistelt kaardi väljastajatelt on nullmääraga. Teatud abitarned, nagu terminali rent, on maksustatavad.⁷³

Vara tarne on maksustatav, välja arvatud juhul, kui konkreetne maksuvabastuse või nullmäärareegel kehtib. Kuid „vara“ ei sisalda „raha.“ Seega raha andmine vara või teenuste vastu ei ole tarne. Kuid teatud rahatehingud on finantsteenuse maksuvabad tarded. Finantsteenused hõlmavad „raha vahetust, maksmist, väljastamist, vastuvõtmist või ülekannet, kas valuutavahetusel, kontode krediteerimisel või debiteerimisel või muul viisil.“ Seega välisvaluuta tehingud on maksuvabad tarded. Samamoodi, valuutavahetus ja kohapealne valuutaga kauplemine on GST-vabad tarded ning QST nullmääraga.⁷⁴ Euroopa Liidus on sularahaarveldused ja nende vahendamine, sealhulgas valuutavahetus, maksuvabad.

Tulu, mis on saadud aktsiate või võlakirjade emiteerimisel või omandiõiguse üleandmisel, peetakse kui tasu GST-vaba finantsteenuse osutamise eest. GST-d ei kohaldata kui ettevõtte emiteerib aktsiaid või kui aktsionär kannab üle eelnevalt emiteeritud aktsiaid. Aktsiate müük või ülekanne on liigitatud kui „finantsteenus“ ning seega on maksuvaba tarne.⁷⁵ Ka Euroopa Liidus on väärtpaberite emiteerimise ja müügiga seotud teenuste osutamine maksuvaba.

Üldjuhul, on „hoidmise teenused“ GST objektiks Kanadas.⁷⁶ Näiteks, kui finantsasutus hoiab väärtpabereid oma hoidlas kliendi nimele, kui ta hoiab ümbrikuid, pake, konteinereid või väärismetalle, need teenused on maksustatavad. Lisaks sellele, kui finantsasutus hoiab

⁷² Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 223

⁷³ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

⁷⁴ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 224

⁷⁵ Sama, p. 224

⁷⁶ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

väärtvabereid investeerimisfondides, pensionisäästud ning pensioni tulufondid, need teenused on samuti maksustatavad.⁷⁷

Nõuandeteenuste osutamine on GST objektiks Kanadas.⁷⁸ Seda seetõttu, et nõuandeteenuse osutamine, välja arvatud nõustamine seoses kindlustuse kohaldamisega ja hindamise teenused, on välja jäetud „finantsteenuste“ mõistest GST õigusaktides. Kliendi nõustamine seoses finantsnõuete struktureerimisega (näiteks ühinemised, omandamised, küsimused seoses maksudega) on samuti maksustatavad.⁷⁹ Euroopa Nõukogu direktiivis on mainitud läbirääkimisteenus, mis on samuti maksuvaba. Samas ei ole kindel, kas läbirääkimine Euroopa Liidu õigusaktide mõistes ühtub nõuandeteenusega Kanada õigusaktide mõistega.

Investeerimisfondide haldamine on praegusel hetkel GST objektiks Kanadas. See tähendab, et kui finantsasutus haldab tulusid või selliseid väärtvabereid nagu pensionifondid või investeerimisfondid, siis selline teenus on maksustatav. See on oluline tulu-generaator valitsuse jaoks, kuid ei ole vaidluseta, kuna seda sätet on korduvalt muudetud ning sageli tagasiulatuvalt.⁸⁰ Euroopa Liidus liikmesriikide määratletud eriotstarbeliste investeerimisfondide haldamine on samuti maksuvaba.

Kanadas selliseid väärismetallide tarneid nagu kuld, plaatina ja hõbe, mis vastavad teatavatele puhtuse nõuetele, loetakse finantsteenuste tarneks ning seetõttu on GST-st vabastatud. Seega, kulla, plaatina või hõbeda müük, kui puhtusaste on 99,5 protsenti kulla ja plaatina puhul ning 99,9 hõbeda puhul, on maksuvaba. Kanadas väärismetallide tarne samade väärismetallide rafineerimistehase poolt (mis vastavad eeltoodud puhtuse nõuetele) või isiku poolt, kelle nimel need väärismetallid on rafineeritud, on loetud finantsteenuseks nullmääraga. See tähendab seda, et selliste väärismetallide müük, mida on värskelt vääristatud rafineerimistehase poolt või nende omaniku poolt, on nullmääraga, kuid edasised tarned on GST-vabad. Väärismetallid, mida tarnitakse mitteresidentidele on samuti nullmääraga. Väärismetallid, mida imporditakse Kanadasse ei ole GST objektiks.⁸¹

⁷⁷ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 226

⁷⁸ Excise act. R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15

⁷⁹ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 226

⁸⁰ Sama, p. 228

⁸¹ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 229

Muud teenused, nagu näiteks andmetööstlusteenuse osutamine Kanadas on GST objektiks. Näited andmetööstlusteenuste hulka kuuluvad palgaarvestuse teenus, mahaarvamiste arvutamine, maksustamise arvestuse pidamine, tsekkide sorteerimine. Seifi rentimine on maksustatav. Muud teenused seoses seifidega, nagu seifi avamine, kui võti on kadunud või seifi võtmete asendamine/paljundamine on samuti maksustatavad. Finantsasutuste poolne teostatav müük, üür või rent Kanadas, nagu näiteks teabe või kontodele on-line juurdepääsu võimaldavate terminalide rent või kõik muud uued ja kasutatud seadmed on GST-objektiks. Kinnisvara, seadmete või muu põhivara liising kindlaks perioodiks on samuti GST objektiks.⁸² Kui teenused seoses seifiga on maksustatavad ka Euroopa Liidus, siis liisingu puhul tuleb vaadata, kas liisinguleping vastab kapitalirendi tunnustele. Maksuvabastusi rakendatakse sõltuvalt liisinguesemest.

Nagu ka käibemaksu puhul, GST põhineb sihtkohamaa põhimõttel. See tähendab, et maksukohustuse määramisel on määrav kaupade ja teenuste sihtkoht. Seega, kaubad ja teenused, mida tarbitakse Kanadas, kaasa arvatud kaubad, mis on imporditud, alluvad GST-le. Samas, kaubad ja teenused, mida tarbitakse väljaspool Kanadat, ei ole GST-ga maksustatud.⁸³

GST on kavandatud nii, et oleks tagatud, et ei oleks GST-d eksporditud kaupadele, kaasa arvatud eksporditud finantsteenused finantsasutuste poolt. Eksporditud finantsteenuste puhul on määrav isiku, kellele teenus osutatakse, residentsus. See tähendab, et kui finantsteenused osutatakse mitteresidentidele, siis on nad nullmääraga. Kuid ainult finantsasutustel on õigus käsitleda eksporditud finantsteenuseid mitteresidentidele nullmääraga. Kui finantsasutused teevad nullmääraga finantsteenuste tarneid mitteresidentidele, on neil õigus nõuda täielikku sisendmaksu krediiti maksudelt, mis on tasutud sisenditelt, mis on seotud nende nullmääraga tarnete tegemiseks.⁸⁴ Euroopa Liidus kehtib sarnane reegel: ostmisel tasutud käibemaksu saab maha arvata siis, kui teenust osutatakse ühendusevälisele riigi isikule või kui osutatavad finantsteenused on seotud kaupade ekspordiga.

Üldjuhul, kõik „imporditud maksustavate tarnete“ saajad peavad maksma 5%list GST-d tarne väärtuselt. Imporditud maksustatavate tarnete saajad peavad ise hindama GST-d ja tasuma

⁸² Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 229

⁸³ Sama, p. 239

⁸⁴ Sama, p. 239

GST Kanada valitsusele. Kuid imporditud maksustavate tarnete hulka ei kuulu tarded, mis on soetatud ainuüksi (90% või rohkem) äritegevuseks. Sellistel juhtudel, GST kohustuslased ei ole kohustatud maksma GST-d või HST-d ning neil ei ole õigust nõuda sisendmaksu tagastust seoses imporditud teenustega. Sarnaselt, provintsi residendid peavad samuti ise hindama 8% HST-d imporditud immateriaalse isikliku vara või teenuste väärtuselt, kui see on tarbimiseks, kasutamiseks või tarnimiseks peamiselt (rohkem kui 50%) selles samas provintsis. Kui immateriaalne isiklik vara või teenus on soetatud ainuüksi äritegevuseks, provintsi residendid ei ole kohustatud seda ise hindama.⁸⁵

Nagu eespool oli märgitud, GST oli ühendatud provintsi müügimaksuga New Brunswickis, Nova Scotia ja Newfoundlandis aastal 1977. Nendes provintsid (tuntud kui osalevad provintsid) võetakse 15%list maksu, mis koosneb 5%lisest föderaalset osast ning 10%lisest provintsi osast ning on nimetatud ühtlustatud müügimaksuks (*harmonized sales tax - HST*).⁸⁶

Enamasti, finantsteenuste tarne osalevates provintsid järelevad samu eeskirju, mis ka finantsteenuste tarded teistes Kanada provintsid. See tähendab, et finantsteenuste tarne osalevates provintsid on GST vaba. Seega, finantsteenuste osutajad ei tasu ega kogu HST-d nende finantsteenuste tarnetelt. Lisaks, finantsteenuste osutajad osalevates provintsidest ei saa nõuda sisendmaksu krediiti sisenditelt, mis on seotud maksuvaba finantsteenuste tegemisega.⁸⁷ Seega peavad nad jagama oma tootmiskulusid (sisendkulud) maksustavate ja maksuvabade tarnete vahel.

Finantsteenuste tarne kohtlemine osalevates provintsid on sarnane finantsteenuste tarnete kohtlemisega teistes provintsid, kuid on olemas ka spetsiaalsed jaotamise reeglid spetsiaalse eraldamise meetodi kohaselt (*special attribution method - SAM*), mis on seotud finantsteenuste osutamisega „finantsasutuste poolt, mis on kantud kindlaksmääratud loetellu“ (*specifies listed financial institutions - SLFI*). Seega, finantsteenuste osutajad (mis vastavad kindlaksmääratud finantsteenuste loetelule) peavad eraldama oma kulud

⁸⁵ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 241

⁸⁶ Harmonised sales tax act. Assented to February 28, 1997; Consolidated to April 30, 2008.

⁸⁷ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 241

maksustavate ja maksuvabade kulude vahel ning peavad ka mõõtma oma kaupade ja teenuste tarbimis nii seespoolt kui ka väljaspool osalevate provintside.⁸⁸

Nagu ka Euroopa Liidus, on ka Kanadas finantsteenused maksuvabad. See tähendab seda, et on ka mõned sarnased probleemid. Praegusel hetkel on finantsteenused GST ja HST vabad. See tähendab, et finantsteenuste osutajad ei lisa oma finantsteenuste tarnetele GST-d ega HST-d. Samas, ei ole neil ka õigust nõuda sisendmaksu tagastust seoses makstud GST ja HST-ga kaupadelt ja teenustelt, mis olid soetatud selleks, et pakkuda neid samu finantsteenuseid.⁸⁹ Tänapäeval on üldtunnustatud, et finantsteenused, nagu ka teised maksuvabad tarded kannavad peidetud GST kulu. See tähendab, et ettevõtjal ei ole midagi sisendkäibemaksuna maha arvata ja ta maksab käibemaksu kogu oma müügikäibelt ning kogu saadud finantsteenuse tuleb kanda kuludesse.⁹⁰ Sellest tulenevalt, finantsteenuste lõpptarbijaks on ettevõtja, mis on täiesti vastuolus neutraalsuse põhimõttega, kuna see põhjustab ebavõrdset kohtlemist.

Üks võimalik lahendus, mida on ka Kanadas välja pakutud, on kohaldada GST-d finantsteenustele. Sellist ettepanekut on nähtud kui liiga keerulist ja kulukaks haldamisel võrreldes väidetava kasuga.⁹¹ Ka maksuvabastuste kontrollimine on kulukas. Nii, nagu ka Euroopa Liidus, maksuvabastuste kontrollimine ja administreerimine on keerulisem, mahukam ning ilmselgelt toob kaasa endaga ka täiendavat kulu maksuhalduri jaoks.

Nii Euroopa Liidus, kui ka Kanadas finantsteenuste maksustamine on valdkond, mida pidevalt täiendatakse. Ka tänapäeval on Kanadas käsil muudatus. Esiteks, muudatus käsitleb finantsteenuste määratlemist.⁹² Sellised finantsteenused, nagu haldamise teenused, krediidi haldamise teenused ning teatud teenused, mis valmistavad ette finantsteenuseid või mis on osutatud koos finantsteenusega on plaanis likvideerida finantsteenuste loetelust. Teiseks, muudatus puudutab ka finantsteenuste osutajate loetelu.⁹³ Nagu varasemalt oli välja toodud, Kanadas on olemas kindlaksmääratud finantsteenuste osutajate loetelu. Selles loetelus asuvad asutused peavad eraldama maksustatavad kulud maksustavatest kuludest ning mõõtma oma

⁸⁸ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 241

⁸⁹ Department of Finance: Proposed changes to the definition of financial services. Date: May 19, 2010

⁹⁰ Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus, lk 56

⁹¹ Spencer, J. Millar W.J. Outline of VAT/GST in Canada. 2003, p. 243

⁹² Department of Finance: Proposed changes to the definition of financial services. Date: May 19, 2010

⁹³ sama

kaupade ja teenuste tarbimist nii seespoolt kui ka väljaspool osalevate provintside. Planeeritavad muudatused käsitlevad loetelu definitsiooni ja loetellu sattumise reegleid.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Kanada GST on Euroopa Liidu käibemaksuga väga sarnane. Nii Kanadas, kui ka Euroopa Liidus on finantsteenuste osutajad maksuvabastuse tõttu lõpptarbijad, kuna asuvad tarneahela keskel. Selle tõttu tekib käibemaksu kumuleerumine, kuna ettevõtjal puudub sisendmaksu mahaarvamise õigus. Ka maksuvabastuste kontrollimine on oluline lisakulu maksuhaldurile. Samas, tuleb märkida, et kuna Kanadas on plaanis läbi viia mõningad muudatused seoses finantsteenuste mõiste ja maksustamisega, võib teha järelduse, et antud valdkond on ka Kanadas aktuaalne ning olemasolevatele probleemidele otsitakse lahendusi.

2.2 Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Uus-Meremaal

Uus-Meremaa kaupade ja teenuste müügitaksu peetakse maailmas üheks paremini läbimõeldud ja arenenumaks tarbimise maksustamise võimaluseks. Erialaspetsialistide arvates on Uus-Meremaa süsteemis suudetud isegi mingil määral elimineerida finantsteenuste maksuvabastusest tingitud turumoonutusi. Kuigi ka Uus-Meremaa süsteem ei ole ideaalne, on seal siiski võimalik üht-teist Euroopa Liidus süsteemi arendamise jaoks õppida. Autori arvates on just selle tõttu vajalik Uus-Meremaa süsteemi põhjalikumalt analüüsida.

Nii nagu Kanadas, on ka Uus-Meremaal käibemaksu asemel kasutuses kaupade ja teenuste maks (inglisekeelest *goods and services tax*, edaspidi GST). GST-d rakendati aastal 1986 ning õigusaktid on seal osaliselt modelleeritud Suur-Britannia lisandunud väärtuse maksu seaduse järgi. Uus-Meremaal nimetatakse seda maksu kaupade ja teenuste maksuks, mitte lisandunud väärtuse maksuks (inglisekeelest *value added tax*, edaspidi VAT) selleks, et rõhutada laialdast rakendamist ja erandite puudumist Uus-Meremaal.⁹⁴

Uus-Meremaa GST on tuntud tänu oma lihtsusele. Üks kommentaator oli kirjutanud hiljuti: „Kuigi see ei ole lihtne kõikides detailides, võib see ikka olla kirjeldatud kui üks kõige lihtsamatest maailmas – tänu selle laiale baasile ja ühtsele määrale“. Siiski ei ole võimalik kavandada ja rakendada lisandunud väärtuse maksu süsteemi, mis oleks lihtne kõikides aspektides. Uus-Meremaal suurim keerukus on tekkinud finantsteenustega.⁹⁵ Aastal 1986, kui GST-d esmakordselt rakendati, olid finantsteenused maksuvabad.⁹⁶ Sellest ajast on toimunud palju arutelusid ning ka muudatusi. Enne muudatuste käsitlemist, on kasulik tutvustada Uus-Meremaa GST maksusüsteemi põhijoontega.

Uus-Meremaa GST põhijooned on sarnased enamiku käibemaksu süsteemidega. Praegune GST määr on 15%.⁹⁷ GST-ga maksustatakse igat etapi tootmise ja levitamise protsessis. Nii, nagu ka käibemaksu puhul on GST lõppkoormuse kandjaks üldjuhul füüsiline isik, mitte

⁹⁴ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 613

⁹⁵ Sama, p. 613

⁹⁶ Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence, p. 164

⁹⁷ Goods and Services Tax Act. Date of assent 3 December 1985; Reprint as at 1 April 2011.

ettevõtte. Üksused, mis tegelevad „maksustava tegevusega“ on kohustatud registreerima ennast GST-kohustuslasteks kui käive on ületanud sätestatud künnise.⁹⁸ Praegusel hetkel kehtib Uus-Meremaal 12-kuuliseks perioodiks künnis \$60 000.⁹⁹

Maksukohustuslasel on õigus maha arvata GST osa saadud kaupadelt ja temale osutatud teenustelt, asjakohasel maksustamisperioodil kui tarnija poolt on sobiv ja asjakohane kaubaarve koos maksuga väljastatud. Mahaarvamine kehtib ainult juhul, kui kaubad ja teenused on soetatud maksustavate tarnete tegemiseks (on nimetatud “sisendmaksuks”). Sisendmaksu saab maha arvata maksukohustuslase sissenõutavast GST summast, mis on tekkinud seoses kaupade pakkumistega maksustaval perioodil. Uus-Meremaa GST süsteem võimaldab piiramatu raha tagasimaksmise kui mahaarvamised ületavad tasutud GST summa.¹⁰⁰

Mis puudutab finantsteenuseid, siis rahalised tarded ei ole GST objektideks, kuna „raha“ ei ole “kaup” ega “teenus”. Mõiste “raha” on määratletud selleks, et hõlmata kas Uus-Meremaa või mõne muu riigi pangatähtesid ja muud valuutat ning kaubeldavaid finantsinstrumente (nagu näiteks vekslid ja võlakirjad). Raha välistamise alusel, lihtsad rahavahetused, nagu näiteks pangatähtede ja müntide vahetus, ei kuulu Uus-Meremaa GST süsteemi alla. Finantsteenused on tehingud, mis on seotud rahaga. Neil on palju vorme, sealhulgas finantsvahendus, kindlustus ja vahetus ning abitegevused. Finantstehingute paljusus on tekitanud raskusi finantssektori õigusaktide määratlemisel.¹⁰¹

Finantsteenuste mõiste on sätestatud kaupade ja teenuste maksuseaduses. Määratlus on märkimisväärse ulatusega ning praegu hõlmab 14 paragrahvi. Rõhutatakse pigem tegevusi, mitte tehinguid. Algul määratletakse „valuuta“ vahetusi, mitte lihtsat „raha“ vahetust. Seejärel määratletakse mõningaid pangatehinguid, mis hõlmab: „tšekkide“ kogumist ja maksmist; võlakirjade ja omakapitali omandiõiguse välja- ja üleandmist; laenu soetamine „laenulepinguga“; ning garantiide võtmine seoses võlakirjade, laenulepingute ja sarnaste lepingutega. Intressi, võlasumma, dividendi või teiste summade maksmine või kogumine seoses võlakirjade, laenulepingute ja omakapitaliga on tegevused mida mõiste samuti hõlmab.

⁹⁸ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 614

⁹⁹ Goods and Services Tax Act. . Date of assent 3 December 1985; Reprint as at 1 April 2011.

¹⁰⁰ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 614

¹⁰¹ Sama, p. 615

Ka kindlustus on hõlmatud. Elukindlustuse ja vanaduspensioni võimaldamine on samuti „finantsteenused“.

„Finantsteenuste“ mõiste kehtib samuti ka ükskõik missuguse ülalnimetatud tegevuste korraldamisel, kuid mitte nende kohta nõu andmise korral. Seega kõik aktsia vahendamise tehingud on „finantsteenused“, samas juristid kes annavad nõu seoses pangatehingutega ei paku „finantsteenuseid“.¹⁰²

Mõned isikud on täiesti GST reguleerimisalast väljas. Seega paljud finantsteenuste pakkujad teevad mõningaid maksuvabasid ning mõningaid maksustavaid tarneid. GST mahaarvamiste jagamine on nõutav olukorras kui on nii maksustavad, kui ka maksuvabad tarded. Seega GST eesmärke täites on mõned finantsteenuste pakkujad kohustatud registreerima ennast selleks, et teha maksustavaid tarneid.¹⁰³

Uus-Meremaa maksusüsteemis on toimunud mõningad muudatused ning alates aastast 2005 maksustatakse finantsteenuseid teistmoodi.¹⁰⁴ Sellest, et saada sellest muudatusest parem ülevaade, tuleb käsitleda probleeme, mis olid enne seda muudatust. Finantsteenused olid üldjuhul maksuvabad. Nii nagu ka Euroopa Liidu ja Kanada puhul, oli ka Uus-Meremaa finantsteenuste maksuvabastusel negatiivsed mõjud. Probleemiks oli see, et finantsteenuste osutamine ei ole GST objekt ning samal ajal pakkujal ei ole lubatud teha GST mahaarvamisi, mis on tekkinud seoses omandatud kaupade ja teenustega. Seega tarnija ei lisa GST osa oma finantsteenuste osutamise tasule. Siiski ta võib muuta oma hinnakujundust, mis on GST kulude taaskasutamise puudumine. Uus-Meremaal puuduvad ka praegusel hektel õigusnormid, mis reguleeriksid hinnapoliitika otsuseid seoses GST-ga.¹⁰⁵

Teine negatiivne mõju on seotud võimetusega GST osa maha arvata kuludest, mis on seotud finantsteenuste pakkuja kaupade ja teenuste soetamiskuludega. Maksukohustuslasel on lubatud teha „sisendmaksu“ mahaarvamisi, kuid on alati nõutud, et „kaubad ja teenused oleksid soetatud eesmärgil teha maksustavaid tarneid.“ See tekitab raskusi siis, kui on kasutatud erinevaid sisendeid või on sisendi kasutamist muudetud. Näiteks, kui kaubad ja

¹⁰² McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 615

¹⁰³ Sama, p. 617

¹⁰⁴ Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence, p. 163

¹⁰⁵ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 619

teenused, mis on soetatud peamiselt eesmärgil teha mittemaksustavaid tarneid, on kasutatud, kas tervikuna või osaliselt, maksustavate tarnete tegimisel, sel juhul tuleb teha „väljundimaksu korrigeerimine“. On nõutav, et maksukohustuslane teeks kindlaks mil määral kaubad ja teenused on kasutatud eesmärgil teha mittemaksustavaid tarneid vastavalt tegeliku kasutamisele või muu meetodi abil, kui selle meetodi resultaat on „õiglane ja mõistlik“ jaotus. Lisaks maksukohustuslane peab otsustama, mil määral kaupu ja teenuseid kasutatakse eesmärgil teha maksuvabaid tarneid, kasutades neid kahte meetodeid või valemit, mis võrdleb maksustamisperioodi maksuvabade tarnete koguväärtuse maksustamisperioodi kõikide tarnete koguväärtusega.¹⁰⁶ Ilmselt on selline aeganõudev sisendite ja kulutuste jaotamine tekitab maksumaksjale liigseid kulutusi ja raskusi.

Alates 2005. aasta 1. jaanuarist on finantsteenuste maksustamine tehtud lihtsamaks ning nn „*business-to-business*“ ehk teiste sõnadega „ettevõtelt ettevõtetele“ finantsteenused Uus-Meremaal nullmääraga. Enne seda, nagu eespool oli välja toodud, olid finantsteenused maksuvabad. Tuleb märkida, et sellise nullmäärade kehtestamine „ettevõtelt ettevõtetele“ finantsteenustele ei ole esimene kord, mil Uus-Meremaa võtab vastu sellise meetodi, mis erineb teistest riikidest maailmas.¹⁰⁷

Nullmäärade reeglid lubavad finantsteenuste osutajatele, kes on GST kohustuslased, alates 2005. aasta 1. jaanuarist, vabatahtlikult kehtestada nullmäärade finantsteenuste tarnetele klientidele, kes on GST kohustuslased ning kelle maksustatavate tarnete tase (kaasa arvatud nullmääraga eksport) 12-kuulises ajavahemikus moodustab kas 75% või rohkem kõikidest tarnetest tehtud selle perioodi jooksul. 12-kuuline ajavahemik sisaldab maksustamisperioodi, mil tarne oli tehtud.¹⁰⁸ Lisaks sellele, vastavalt nendele reeglitele on võimalik, et finantsteenuste saaja ei ole GST-kohustuslane, kuid on ühe GST-kohustuslase „grupi“ liige, või kui finantsteenuste saaja maksustavate tarnete tase ei võrdu ega ei ületa 75% künnist, kuid see sama saaja on sellise „grupi“ liige, mis vastab künnise tingimustele. „Grupp“ on kas kaks

¹⁰⁶ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 620

¹⁰⁷ Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence, p. 163

¹⁰⁸ Maples, A.J. 2006. Zero-Rating Rules for Financial Services in New Zealand – A Review of the Legislation and Revenue Guidelines. Great Britain: Sweet & Maxwell, p. 401

või rohkem inimest, kellel on ühine hääletamise huvi, mis on 66% võrdne või sellest suurem.¹⁰⁹

Finantsteenuste saaja status võib olla kindlaks määratud informatsiooni põhjal, mis on kättesaadav kõikide finantsteenuste osutajatele. Lisaks sellele, finantsteenuste osutajad, ehk finantsasutused, võivad teha kindlaks, kas nende kliendid vastavad seaduses sätestatud tingimustele ning on saavutanud või ületanud 75% künnise, kui nad paluvad kliendilt konkreetset teavet või siis kontrollivad kliendi ANZSIC numbri olemasolu (Austraalia ja Uus-Meremaa standard majandustegevusalade klassifikaator, ingliskeelest ANZSIC – *Australian and New Zealand standard industry classification*).¹¹⁰

Uus-Meremaal finantsteenuste osutamine registreerimata isikutele (või lõpptarbijatele) on jäänud samaks, ehk sellised tarned on maksuvabad ning ei tohi olla nullmääraga. Lisaks sellele, kui finantsteenused on osutatud ettevõtetele, kelle tegevus, mis on seotud maksuvabade tarnete tegemisega (finantsteenused või muud maksuvabad tarned) on rohkem kui 25% kõikidest tarnetest, siis finantsteenuste tarned ei tohi olla nullmääraga.¹¹¹

Uue korra põhieesmärk on võimaldada finantsteenuste osutajatele finantsteenuste osutamisel äriklientidele parem ja suurem juurdepääs sisendmaksu mahaarvamistele. Sellest tulenevalt, finantsasutus osutab rohkem kui 50% finantsteenuseid GST-kohustuslastest klientidele või kui finantsasutuse maksustatavate tarnete kogus (kaasa arvatud finantsteenused) ületab 50%, sel juhul on finantsteenuste osutajal õigus sisendmaksu maha arvata täies ulatuses, kuna selle peamine eesmärk on teha maksustatavaid tarneid.¹¹²

Vaatamata uue korra kohaldamisele, kui finantsteenuste osutaja peamine eesmärk on teha maksuvabaid tarneid, siis täielik sisendmaksu mahaarvamine ei ole lubatud ning tuleb arvutada välja proportsioon.¹¹³

¹⁰⁹ Maples, A.J. 2006. Zero-Rating Rules for Financial Services in New Zealand – A Review of the Legislation and Revenue Guidelines. Great Britain: Sweet & Maxwell, p. 401

¹¹⁰ Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence, p.167

¹¹¹ Maples, A.J. 2006. Zero-Rating Rules for Financial Services in New Zealand – A Review of the Legislation and Revenue Guidelines. Great Britain: Sweet & Maxwell, p. 401

¹¹² Sama, p. 400

¹¹³ Sama, p. 404

2005. aasta 1. jaanuari muudatus puudutab ka piiriüleste finantsteenuste maksustamist. Varasemalt ei olnud enamik imporditud teenuseid GST objektiks, välja arvatud imporditud kaubaga seotud veo- ja kindlustusteenused. Reegel, et GST-ga ei maksustata teenuste importi kehtis võrdselt ka finantsteenuste impordile, samuti teenustele, mida pakuvad finantsteenuste pakujad.¹¹⁴ Toimunud muudatustega tekis Uus-Meremaal uus mõiste „pöördmaksustamine“. Pöördmaksustamise nõuete järgi peab GST-kohustuslasest imporditud finantsteenuste saaja ise hindama teenuse maksumust ning hindama ka GST-d. Sel juhul peab olema täidetud korraga kaks tingimust. Esimene on see, et finantsteenused ei ole omandatud isiku poolt, kes teeb maksustatavaid tarneid, mis moodustavad 95% või rohkem kõikidest tarnetest 12-kuulise ajavahemiku jooksul. Teine tingimus, mis peab olema täidetud, on see, et selliste teenuste tarne oleks maksustatav tarne, kui see oleks tehtud Uus-Meremaal registreeritud isiku poolt.¹¹⁵

Pöördmaksustamisega maksustatakse teenuseid, mida ei saa pidada teenuseks, mis on täielikult tarbitud väljaspool Uus-Meremaad. Kui teenused, mis on osutatud Uus-Meremaa residendile, kes ise asub väljaspool Uus-Meremaad, ning teenused on tarbitud või saadud täielikult väljaspool Uus-Meremaad, siis nullmäära reegel kohaldatakse sõltumata pöördmaksustamisest. Tuleb märkida, et on tihe seos finantsteenuste pöördmaksustamise ja nullmäära vahel. Sisuliselt, pöördmaksustamise maksumus võib olla vähendatud imporditud teenuste saaja poolt, nõudes sisendmaksu krediiti, seoses maksustavate tarnetega, kaasa arvatud nullmäära finantsteenuste tarned.¹¹⁶

Alates uue korra kehtestamisest, on olemas teatud „surve“ finantsteenuste definitsioonile seoses kehtestatud nullmääraga. Ei ole mingit kahtlust, et nullmäär on seadnud finantsteenuste mõiste „luubi alla“, eelkõige seoses võimalusega sisendmaksu maha arvata. Tänapäeval, Uus-Meremaal käivad arutelud selle üle, kas finantsteenuste definitsiooni tuleks laiendada või hoopis kitsendada.¹¹⁷

Võrreldes Kanada GST süsteemiga ja Euroopa Liidus kehtiva käibemaksustamise korraga, Uus-Meremaa GST tundub olevat lihtne süsteem. Praktika näitab, et ka Uus-Meremaa on

¹¹⁴ McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA, p. 624

¹¹⁵ Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence, p. 168

¹¹⁶ Sama, p. 168

¹¹⁷ Sama, p. 178

kogenud mitmeid probleeme seoses maksuvabastuse rakendamisega finantsteenuste pakkumisele. Muidugi, ka praeguse nullmäära rakendamisel tekivad mõningad raskused, nagu näiteks proportsiooni arvestamine sisendmaksu mahaarvamisel. Osa ettevõtte käibest on maksustatav ja osa mitte, mistõttu tekib osaline sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus. See puudutab ainult teenuse osutajat ja tema sisendmaksu tagastust. Võrdluseks, kui finantsteenused oleksid maksustatud tavalise GST määraga, ehk 15%, oleks finantsteenuse osutajal kohustus õigesti määrata iga pakkumise ja iga tarne maksustatav väärtus.

Tuleb märkida, et reformid, mis olid seotud GST rakendamisega finantsteenustele on suuremas osas täitnud oma eesmärgi ning saavutanud edu. Nagu varasemalt oli välja toodud, on Euroopa Liidus ja Kanadas finantsteenused maksuvabad ning seega ei ole ettevõtjal midagi sisendkäibemaksuna maha arvata ja ta maksab käibemaksu kogu oma müügikäibelt ning kogu saadud finantsteenuse tuleb kanda kuludesse. Seoses sellega, tekib käibemaksu kumuleerumine, kuna finantsteenused on tarneahela keskel.

Käibemaksu kumuleerumine on finantsteenuste osutamisel suureks probleemiks ning oluliseim kõrvalmõju teenuste maksuvabastuste juures.¹¹⁸ Seda sellepärast, et käibemaks jääb varjatud kujul teenuse hinna sisse, sest seda ei saa sisendina maha arvata. Mida kõrgem on sisendkäibemaksumäär, seda suuremaks kujuneb varjatud käibemaks finantsteenuste osutamisel. Kumuleerumise probleemi muudab olulisemaks asjaolu, et kumuleerumise vältimine on üks olulisemaid põhimõtteid Euroopa Liidu käibemaksusüsteemis.¹¹⁹

Kokkuvõtvalt võib öelda, et ka Uus-Meremaa GST süsteemis on probleemid, mis on ka Euroopa Liidus olemas, nagu näiteks proportsiooni arvutamine sisendmaksu mahaarvamisel. Üks olulisem probleem, milleks on käibemaksu kumuleerumine, on Uus-Meremaa süsteemis on läbi nullmäära regulatsiooni viidud miinimumini. Ka Euroopa Liidus võiks kaaluda Uus-Meremaal kasutatava meetodi rakendamist.

¹¹⁸ G. De Wit. The European VAT experience. Tax Notes International, 1995/10

¹¹⁹ The EEC Reports on the Tax harmonization – The Report of the Fiscal and Financial Committee and the Report of the Sub-Groups A, B and C, Amsterdam: IBFD Publications, 1963

KOKKUVÕTE

Finantsteenuste maksustamine on keeruline valdkond, mida pidevalt arutatakse ja täiendatakse. Euroopa Liidus praegu kehtivad õigusaktid on aegunud ega peegelda adekvaatselt kaasaegse äritegevuse keerukust, mis toob kaasa ülemääraseid kulusid nii maksumaksjale, kui ka maksuhaldurile. Selline süsteem on ilmselgelt oma olemuselt ebaefektiivne. Kuna käibemaksualased nõuded ei ole piisavalt sätestatud ühenduse õiguses, reguleerib iga liikmesriik seda valdkonda erinevalt. Riikidele on antud võimalus finantsteenuseid vabatahtlikult maksustada. Vabatahtliku viis ja moodus on jäetud liikmesriikide otsustada. Seega käibemaksualased nõuded on määratud kindlaks siseriiklike õigusaktidega ning 27 liikmesriigis kehtib 27 erinevat aruandlus- ja nõuetele vastavuse kohustuste süsteemi.

Lõputöö eesmärgiks oli võrrelda probleeme finantsteenuste maksustamisel Euroopa Liidus, Kanadas ja Uus-Meremaal. Eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet. Esimene uurimisülesanne oli anda ülevaade finantsteenuste mõistest ja maksustamisest Euroopa Liidus. Autor tõi välja, et finantsteenused võivad olla nii maksuvabad, kui ka maksustatavad. Maksuvabad finantsteenused on toodud Euroopa Liidu 2006/112/EÜ direktiivis ja Eesti siseriiklikus õiguses on sätestatud maksuvabastus ka käibemaksuseaduses. Enamus finantsteenuseid on Euroopa Liidus maksuvabad, kuna nende teenuste maksustamine võib muutuda ülearu keeruliseks.

Teiseks uurimisülesanneks oli analüüsida finantsteenuste käibemaksuga maksustamise probleemi Euroopa Liidus. Analüüsi käigus selgus, et finantsteenuste maksuvabastus toob endaga kaasa raskusi ja lisakulutusi nii maksumaksjatele, kui maksuhaldurile. Raskusteks on maksustatava väärtuse leidmine, sisendkäibemaksu proportsiooni arvestamine. Olulisemaks probleemiks on see, et finantsteenuste maksuvabastus põhjustab käibemaksu kumuleerumise, kuna finantsteenuste osutajad on sisuliselt lõpptarbivad. Lisaks sellele, neutraalsuse põhimõttega vastuolus olev maksuvabastus põhjustab praktilisi probleeme ja toob kaasa ulatuslike kohtuvaidlusi, mis mõjutavad kogu Euroopa Liidu käibemaksusüsteemi.

Kolmandaks uurimisülesanneks oli analüüsida finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Kanadas. Kanada GST on Euroopa Liidu käibemaksuga väga sarnane. Nii Kanadas, kui ka Euroopa Liidus on finantsteenuste osutajad maksuvabastuse tõttu lõpptarbivad, kuna asuvad tarneahela keskel. Selle tõttu tekib käibemaksu kumuleerumine, kuna ettevõtjal puudub sisendmaksu mahaarvamise õigus. Ka maksuvabastuste kontrollimine on oluline lisakulu maksuhaldurile. Samas, tuleb märkida, et kuna Kanadas on plaanis läbi viia mõningad muudatused seoses finantsteenuste mõiste ja maksustamisega, võib teha järelduse, et antud valdkond on ka Kanadas aktuaalne ning olemasolevatele probleemidele otsitakse lahendusi.

Neljandaks uurimisülesanneks oli analüüsida finantsteenuste käibemaksuga maksustamist Uus-Meremaal. Analüüsi käigus autor tuli järeldusele, et ka Uus-Meremaa GST süsteemis on probleemid, mis on ka Euroopa Liidus olemas, nagu näiteks proportsiooni arvutamine sisendmaksu mahaarvamisel. Üks oluliseim probleem, milleks on käibemaksu kumuleerumine, on Uus-Meremaa süsteemis on läbi nullmäära regulatsiooni viidud miinimumini. Ka Euroopa Liidus võiks kaaluda Uus-Meremaal kasutatava meetodi rakendamist.

Lõputöö eesmärk saavutati. Analüüsiti, kuidas maksustatakse finantsteenuseid, toodi välja maksustamisega seotud põhilised probleemid ning kuidas on püütud tänapäeval Euroopa Liidus, Kanadas ja Uus-Meremaal leida mõnedele probleemidele lahendused. Kindlasti, finantsteenuste maksustamine on keeruline ning vaidlusi tekitav valdkond, mis vajab ka edaspidist uuringut, kuid juba antud töö käigus tehtud analüüsid ja järeldused on suureks sammuks valdkonna paremaks tegemisel.

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа написана на тему «Сравнительный анализ обложения налогом с оборота финансовых услуг на примере Европейского Союза, Новой Зеландии и Канады». Работа написана на эстонском языке и состоит из 41 страницы. При написании работы было использовано 28 источников. Тема актуальна, так как налогообложение финансовых услуг в Европейском Союзе давно пытаются сделать более понятным. В 2008 году Европейская Комиссия предложила Европейскому Совету принять новую директиву и изменить налогообложение финансовых услуг в директиве 2006/112/EU. Это предложения всё ещё обсуждается в Европейском Совете.

Цель дипломной работы сравнить проблемы налогообложения финансовых услуг в Европейском Союзе, Канаде и Новой Зеландии. Для достижения цели поставлены следующие задачи:

1. Дается обзор понятия и налогообложения финансовых услуг в Европейском Союзе.
2. Дается обзор проблем, возникающих при обложении налогом с оборота (далее НДС) финансовых услуг в Европейском Союзе.
3. Проводится анализ обложения НДС финансовых услуг в Канаде.
4. Проводится анализ обложения НДС финансовых услуг в Новой Зеландии.

Методом исследования в работе являются теоретическое исследование, метод сбора данных и интерпретация результатов.

Автор проанализировал налогообложение финансовых услуг в Европейском Союзе, Канаде и Новой Зеландии. В ходе анализа выяснилось, что при налогообложении финансовых услуг возникают проблемы, как у налогоплательщиков, так и у государства. Главными являются расчёт пропорции и налогооблагаемой ценности. „Накопление“ НДС является важной проблемой в Европейском Союзе и Канаде (кроме провинции Квебек), в то же время как в Новой Зеландии эта проблема частично решена благодаря использованию нулевой ставки.

VIIDATUD ALLIKAD

A.Schenk, H.H.Zee. Financial Services and the Value Added Tax. Taxing the Financial Sector – Concepts, Issues and Practises. International Monetary Fond, 2004.

Council Directive 2006/112/EC of 28 November 2006 on the common system of value added tax, OJ 2006 L 347/1, 11.12.2006.

Elling, T. 2010. Finantsteenuste käibemaksuga maksustamine Euroopa Liidus.

Ettepanek: nõukogu direktiiv, millega muudetakse kindlustus- ja finantsteenuste käsitlust direktiivis 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi. 28.11.2007. KOM(200) 747 lõplik. 2007/0267 (CNS).

Excise act, R.S.C., 1985, c. E-15; 2010-12-15.

G. De Wit. The European VAT experience. Tax Notes International, 1995/10.

Goods and Services Tax Act. . Date of assent 3 December 1985; Reprint as at 1 April 2011.

Harmonised sales tax act. Harmonised sales tax act. Assented to February 28, 1997; Consolidated to April 30, 2008.

H. Huizinga. Financial Services VAT. VAT in Europe? Economic Policy, Great Britain, 2002.

Kogumispensionide seadus. RT I 2004, 37, 252, RT I, 24.03.2011,12.

Krediidiasutuste seadus. RT I 1999, 23, 349; RT I, 22.12.2010, 27.

Käibemaksuseadus. RT I 2003, 82, 554, RT I, 10.12.2010, 16.

Lehis, L., Lind, K. 2003. Käibemaksuseadus: kommenteeritud väljaanne. Tartu: OÜ Casus.

Lind, K. 2007. Maksustatav väärtus: probleemid kehtivas käibemaksuseaduses – Tartu: Juridica.

Maples, A.J. 2006. Zero-Rating Rules for Financial Services in New Zealand – A Review of the Legislation and Revenue Guidelines. Great Britain: Sweet & Maxwell.

McLay, D. Papageorgiou, S. 2003. New Zealand. IFA.

Pallot, M. 2007. GST and Financial Services – Rating Zero-rating. Michigan: Austrakasian Business Intelligence.

Department of Finance: Proposed changes to the definition of financial services. Date: May 19, 2010.

Pulk, S. 2001. Käibemaksu põhimõtted Eestis ja Euroopa Liidus. Tallinn: Juura.

R. de la Feria. 2007. The EU VAT Treatment of Insurance and Financial Services (again) Under Review. EC Tax Review, 2007/2.

R. de la Feria, M. Walpole. 2008. Options for Taxing Financial Supplies in Value Added Tax: EU VAT and Australian GST Models Compared. Oxford University Centre for Business Taxation, 2008/18.

S.Cnossen. 2003. Is the Vat Sixth Directive Becoming an Anachronism? – European Taxation 12.

Spencer, J. Millar W.J. 2003. Outline of VAT/GST in Canada.

Tagatisfondi seadus. RT I 2002, 23, 131; RT I, 21.12.2010, 24.

Väärtpaberituru seadus RT I 2001, 89, 532; RT I, 24.03.2011, 5.

Võimre, U. Ja Kägi, K. 2007. Käibemaks. Äripäeva Kirjastuse AS: Tallinn.

Võlaõigusseadus. RT I 2001, 81, 487, RT I, 04.02.2011, 4.